

Referat fra Nasjonalt forum for åpen forskning (digitalt)

Tidspunkt: 28.05.2024, 09.00-12.00

Til stede: Vidar Haanes (MF/UHR-Forskning), Marte Qvenild (Forskningsrådet), Matthias Kolberg (RHF/OUS), Katrine Weisteen Bjerde (HK-dir), Henrik Urdal (FFA), Johanne Raade (UiT/UHR-Bibliotek), Hanne Monclair (KD), Pål Bakke (RHF/OUS), Lars Wenaas (Sikt), Rachel Glasser (UHR), Herman Strøm (USN/UHR), Alexander Refsum Jensenius (UiO), Ragnar Lie (UHR), Anne Karine Nymoene (UHR)

Forfall: Jorunn Dahl Nordgård (Forskerforbundet), Marianne van der Wel (HOD), Christian Lund (Forskningsrådet), Nina Karlstrøm (Sikt), Vidar Røeggen (UHR/Publiseringsutvalget)

1. Nytt fra EUAs EGOS (Expert Group for Open Science) (Alexander)

Alexander orienterte fra EGOS-møte 28.-29. februar:

- Alexander leder undergruppen om FAIR data. Noen av temaene de jobber med er:
 - o knowledge security (sikkerhet og dual use) Det er satt ned egen arbeidsgruppe, slik at EUA får en helhetlig politikk på dette.
 - o EOSC
 - o Copyright – IPR: EGOS jobber med EUAs posisjon på dette.
 - o Personvern (blant annet opp mot den nye KI-forordningen)
 - o Born FAIR: I dag skjer ofte fairifiseringen mot slutten av et prosjekt, må finne ut hvordan vi systemisk og i forhold til arbeidsflyt kan få fair data fra starten av. Systemene man bruker bør legge til rette for at man får satt på metadata osv. fra starten. Også utstyr man bruker bør kunne sette på fair data fra start.
 - o Utdanning: Opplæring i bruk av åpne data, behov for å koble utdanning på forskning
 - o Sustainability (legacy): Hvordan opprettholde dataarkiver over tid
 - o Environmental sustainability – hvor mye datalagring skal vi ha, krever mye strøm.
- CoNOSC (Council of National Open Science Coordination): Prøver å samle trådene
- National updates: Danmark er mer på banen nå, prøver å få til et nasjonalt forum i Danmark. Italia har også begynt å engasjere seg veldig og organisere seg.
- Orienteringer fra EUA:
 - o EUA har jobbet med å finne ut hvordan de skal posisjonere seg inn mot ERA Action 2.
 - o Barcelona Declaration on Open Research Information (se vedlegg). EGOS konkluderte med at EUA ikke skal prioritere denne på nåværende tidspunkt.
- Rapport fra UNESCO Open Science Outlook
- EOSC session: Fin diskusjon med leder av EOSC Association. Den doble rollen som en del universiteter har – både som bidragsytere inn i EOSC med tjenester og som brukere – er en utfordring. Andre aktuelle problemstillinger er bærekraft og det å benytte kommersielle tjenester vs. å utvikle egne tjenester.
- DIAMAS: Har kommet en rapport med resultater fra DIAMAS survey.
- EuroScience Open Forum Katowice 12.-15. juni. Alexander skal lede en paneldebatt om karrierer.

2. Oppfølging av temaet åpen utdanning-forskning (Anne Karine og Alexander)

Dette blir et av temaene på UHR-konferansen 18. november, som er under planlegging. Alexander har skrevet en kronikk som foreløpig ikke har kommet på trykk, men vi forsøker videre å få den publisert.

3. Status NVA (Ragnar og Herman)

Ragnar og Herman orienterte fra et møte 8. mai mellom UHR, Forskningsinstituttene fellesarena (FFA) og Sikt, om status for Nasjonalt vitenarkiv. Bakgrunnen for møtet var

fortsatt bekymring fra UHR og FFA om fremdriften i prosjektet. Tidsplanen for testing av det nye systemet er blitt skjøvet på en rekke ganger, samtidig som det er kommunisert fra Sikt at lanseringen skal gå som planlagt, herunder at det gamle Cristin-systemet skal slås av. I møtet var det enighet om følgende tiltak:

1. Sikt lager forslag til tidsplan- et veikart som synliggjør reelle handlingsalternativer gitt ulike utfall av f.eks. tester.
2. Sikt og UHR/FFA samarbeider om kommunikasjonen ut mot institusjonene. Sikt lager utkast til brev som sendes i løpet av mai.
3. I dette brevet, og i all annen kommunikasjon ut mot institusjoner og brukere, legges det vekt på en realistisk og ærlig kommunikasjon om ev. utfordringer og dilemmaer.

Den nye tidslinjen for prosjektet er nå:

- a) Mai-juni: Sikt og testgruppa planlegger og gjennomfører en ny ende-til-ende-test.
- b) Mai: Brev til institusjonene, som må inkludere usikkerhet og beskjed om at en konkret tidsplan kommer. UHR og FFA venter på et utkast fra Sikt.
- c) Ultimo juni: Det lages en tydelig plan for oppretting og implementering med et realistisk tidspunkt for lansering, - gitt status, eventuelt resultat av, ende-til-ende-test.

Tilbakemelding fra representanter fra testgruppa er at de er tvilende til at det kan gjennomføres en skikkelig test før sommeren.

Styringsgruppa har besluttet at det skal gjennomføres en prosjekt revisjon. Det er imidlertid viktig at det også gjennomføres en grundig evaluering av hvordan dette prosjektet har vært gjennomført og hvor det har gått feil. Vært brukt mye penger og arbeidstimer, både i Sikt og hos institusjonene.

4. Åpen forskning og kunnskapsdeling i lys av geopolitisk situasjon (Hanne og Marte)

Forskningsrådet, FFI og NSM har fått et oppdrag fra KD og FD om å utrede hvordan et helhetlig nasjonalt forskningssystem kan utformes, der det legges til rette for åpen forskning og som samtidig kan håndtere skjermet og gradert forskning. Det er behov for at flere bidrar inn i den skjermede og graderte forskningen. Det skjer mye på dette på europeisk nivå, blant annet har kommisjonen lagt frem et white paper om dual use og det jobbes med dette inn mot neste rammeprogram.

Rapporten skal overleveres 31. mai, og der vil det skisseres et forslag til løsning på et overordnet nivå. Viktige elementer er at åpen forskning og akademisk frihet skal ligge til grunn, men at antall aktører som kan bidra inn i det som er skjermingsverdig og gradert må øke. Systemet skal se samfunnsikkerhet og beredskap i bredt, og få en helhetlig koordinering. Rapporten vil bli åpent tilgjengelig for alle å lese, men den vil ikke bli sendt på høring. Den er et underlag for departementenes videre arbeid, blant annet inn mot forskningssystemmeldingen.

5. Utredningen om publiseringsindikatoren (publiseres 31.5.) (Ragnar)

Henrik orienterte fra arbeidet. Rapporten oversendes til KD på fredag, og det vil også bli publisert en kronikk med noen av hovedpunktene. Arbeidsgruppen har fått mange gode innspill i prosessen og alle innspillene er lagt ut åpent på UHRs nettsider (<https://www.uhr.no/ressurser/det-nasjonale-publiseringsutvalget/>).

6. Strategi vitenskapelig publisering etter 2024. Hva nå, og hvem eier strategien? (Hanne og Ragnar)

Hanne orienterte om at de nasjonale målene og retningslinjene fra Solberg-regjeringen er erstattet av teksten i den siste langtidsplanen, som er regjeringens politikk på dette området. Departementet har stilt sekretariatsressurser til disposisjon for å utvikle en strategi for vitenskapelig publisering etter 2024. Strategien ble lagt frem i desember 2023. KD har bedt sine underliggende virksomheter om å vurdere rådene til myndighetene i strategien, mye av dette er budsjettinnspill. Også spørsmålet om en eventuell nasjonal rettighetsstrategi blir vurdert og vil antakeligvis bli utkvittert i forskningssystemmeldingen.

7. Status CoARA/NOR-CAM

- a. Status [CoARA arbeidsgrupper](#) (Academic Career Assessment, Open infrastructures for responsible research, Multilingualism and language biases) (flere)

Ragnar orienterte fra arbeidet i Academic Career Assessment, som vurderer hele bredden av vitenskapelige aktiviteter (CoARA begrenser seg i utgangspunktet til vurdering av forskning). Arbeidsgruppen har gjennomført en survey og jobber nå med å analysere resultatene.

Herman orienterte fra Open infrastructures for responsible research. Arbeidsgruppa har gjort en kartlegging av ulike dokumenter, og jobber med en matrise over operative definisjoner og prinsipper for de åpne infrastrukturene som skal utvikles. Deretter vil gruppa kartlegge hvilke infrastrukturer som finnes i dag, hvordan de brukes etc.

- b. [Tiltaksplan](#) for norsk [CoARA National Chapter](#) (Ragnar)

Alle som blir medlemmer av CoARA forplikter seg til å utarbeide og dele en tiltaksplan som skissere hvordan man skal følge opp CoARA-prinsippene. UHR har laget en tiltaksplan som er publisert på Zenodo.

- c. To «Forinnpol»-forskningsprosjekter foreslått av NIFU ([utlysning](#)); a) Om åpen forskning og b) CoARA i Norge (Ragnar)

Det er nå ute en ny utlysning av midler til forskning om forskning. Nifu har invitert med UHR, Akademiet for yngre forskere og Forskerforbundet som brukerpartnere i et prosjekt som skal studere hvordan norske institusjoner jobber med NOR-CAM.

NIFU har også invitert med publiseringsutvalget som brukerpartner i et prosjekt om åpen forskning.

8. Mulig nordisk kapasitetssenter for diamant OA publisering (Marte og Johanne)

Marte og Johanne orienterte om arbeidet med å samle kompetanse om publisering. Diamanttidskriftene er ofte små og mangler ressurser, og tanken er å gjøre kompetanse tilgjengelig for redaktørene og øke mulighetene for stabil finansiering på sikt. På europeisk nivå ser DIAMAS-prosjektet på dette. Det er mange fellesnevnerne på tvers av de nordiske landene, så det er tatt kontakt med de andre nordiske landene for å se om man kan få til noe felles. Det skal være en workshop 28. august, hvor man skal diskutere finansiering og organisering av diamanttidskrifter. Mål med workshopen er å lage et nettverk i Norden som kan jobbe med dette videre. Marte og Johanne vil dele lenken til workshopen med Forumet når det legges ut.

9. Eventuelt